

PTUJSKI

Rokopisi se ne vrnejo.

Politično gospodarski tednik.

Štev. 7

Ptuj, 12. februarja 1922

IV. letnik

Novi papež Pij XI.

V ponedeljek, 6. februarja predpoldnem je bil izvoljen za papeža milanski nadškof kardinal Achille Ratti, ki si je nadel ime Pij XI.

Na svečnico so se zbrali kardinali, da izvolijo novega papeža. V petek predpoldnem je bilo prvo glasovanje. Ostalo pa je brezuspešno, nikdo ni dobil potrebne večine. Pa saj so že naprej napovedali, da bo tokrat ljut boj, koga naj izvolijo za papeža. In res so bile zastoj volitve v petek, soboto in nedeljo, ko se je vsak dan po dvakrat volilo. Šele v ponedeljek so se združili potrebni glasovi za novega papeža.

V ostrem nasprotju sta si stali dve stranki kardinalov. Ena bi rada nadaljevala politiko papeža Pija IX., ki je italijanski katolikom strogo prepovedal vsako udeležbo na državnem političnem življenju, dokler mu italijanska vlada ne vrne uropane države, in ki se je proglasil za vatikanskega jetnika. Druga stranka, večinoma mlajših kardinalov, pa je, kakor je bil že papež Benedikt, za to, da se izmiri z italijansko vlado. Ta stranka je zmagala s svojim pristašem Rattijem. Uresničila se je torej želja umrlega Benedikta, da bo novi papež nadaljeval njegovo politiko.

Papež Pij XI. je bil rojen 31. marca 1857 blizu Milana. Je torej le 3 leta mlajši od umrlega papeža. Bil je mnogo let knjižničar v ambrozijanski knjižnici. Od l. 1913 dalje je bil milanski nadškof. Pokojni papež Benedikt je Rattija zelo visoko cenil kot enega najodličnejših pristašev svoje politične smeri in ga je imenoval najprej za apostolskega vizitatorja, potem l. 1919 za nuncija na Poljskem, nato pa za kardinala.

O kraški burji.

(Po Hinku Dolencu).

Burja je huda prikazen. Pri burji je zelo pravilno, da je vse priklenjeno, privezano, sploh zavarovano. Ako ti vzame klobuk in si tako srečen, da ga še enkrat v roko dobiš, dobro ga poprimi, da se ti ne dogodi, kakor se je že marsikomu, da ti namreč burja klobuk iz roke izpuli in ga potem nikoli več ne vidiš. Sploh pa si ni misliti klobuka, ki bi bil tako točno ob glavi narejen, da bi pri burji neprivezan z ruto ostal na glavi. Še nizka kapa ni prav varna, klobuk boš pa malokdaj videl na hudi burji, ne da bi tiščala čez glavo ruto, ki je pod brado na trdo zavezana.

V nekih vaseh ob državni cesti, blizu katerih je burja posebno hudo razsajala, so si prebivalci malokdaj kupili kako pokrivalo. Po vsaki veliki burji je šla množica nabirat, kar je burja potujočim odvzela. Ne samo kape in klobuke, tudi rute in celo plašče so našli po zatrepih in obraslih dolinah.

Lenuhe vadi burja hitro stajati, kadar jih ima pred seboj, in vreče nositi, kadar se proti njej pomičejo. Le si predstavljajte neokretnega človeka, ki nima navade, da bi

Velikanski snežni zameti na našem jugu.

V veliko hujši meri nego pri nas divja burja s snežnim metežem po kraških deželah. Celó v Grčiji je po nekaterih krajih zapadel nad 1 meter visok sneg, dogodek, kakršnega ne pomnijo na Grškem.

Velikanski snežni meteži ovirajo tudi poštni in železniški promet. Železniško ravnateljstvo v Zagrebu je vsled snežnih zameotov ustavilo za nekaj dni vse vlake, osebne in tovarne, na kraških progah Ogulin-Bakar in Ogulin-Gospic. Ustavljen je bil tudi poštni promet.

Še hujše pa je v Bosni in Hercegovini. Snežni metež je zasul vse železniške proge. S planin se vane cele snežne lavine. Potrgane so vse telefonske in telegrafске žice, tako da n. pr. Sarajevo nima razen z Zagrebom zveze z nobenim drugim mestom v državi. Vlaki, ki so bili na progi, se običali na odprtih progah. Mostarski vlak je običal v bližini postaje Ivan. Potniki so morali sedeti več ur v nezakurjenih vagonih, potem pa so se odpravili peš do postaje, odkoder jih je pomožni vlak peljal do postaje Keštelice, kjer se je v edinem malem hotelu nastanilo vseh 150 potnikov. — Brodski brzovlak je običal na odprti progi med postajama Zepče in Zeleče. Potniki so morali izstopiti in peš iti do postaje, kjer so za silo našli vsi potniki — bilo jih je 100 — v edini gostilnici zasilno zavetje. Na progi je razen tega običalo tudi precej tovornih voz.

Iz Sarajeva se odpremljajo na vse strani pomožni vlaki s snežnimi plugi, ki pa vsled silnega snega ne pomagajo dosti in se večinoma lomijo. Silna burja ovira vsako pomoč.

V Sarajevu samem je zapadel sneg celi

kdaž bolj hitro stopal, pa ga burja na kakem zbrisu od zadaj poprime in ga vidite tako urnega proti svoji volji, da vam ta prizor za vedno ostane v spominu.

Tudi Ribničan ima burjo v svojih spominih. Gorje mu je bilo, ko ga je zasačila, ko sta s kljusetom s suho robo tavalala po svetu. Po Krasu in tudi po Vipavski dolini je več mest, na katerih se je leta in leta poznalo, da se je ondi suha roba ponesrečila. Neki Ribničan je pravil, da mu je nekoč aurja voz prevrnila in da je tako zahreščalo, da je menil, da se je svet pretrgal. Burjo pa je takole označil: „Burja ali muče ali suče ali pa meče.“

Tudi kramarji imajo burjo v svojih spominih. Ko so se pred več leti ljubljanski kramarji vračali z vipavskega semnja, jih je zasačila burja. Morali so dobre pol ure peš do bližnjega Šentvida po pomoč. Pomoč je prišla. Najboljši junaki so pripeljali še tretji voz, da bi se bilo prekladalo in laže vzdigovalo. Zaman! Ničesar niso opravili. Z verigami so priklenili vozove k drevju ob cesti in tri dni so kramarji dobro živeli v Šentvidu brez skrbi, da jim kdo drug, ako ne burja, kak zaboj odnese.

Mlad gospodar, krepek človek hoče v Vipavo. Strašanska burja je že vihrala in še

meter visoko. Vse ulice so popolnoma zasnežene. Onemogočen je vsak tramvajski kakor tudi vozovni promet.

Iz ruskega zimskega življenja.

Skoro vsak narod si je izmislil svoj način, kako se zavaruje pred mrazom. To se opaža zlasti pri severnih narodih, ki so najbolj izpostavljeni nepravilnim zimam. Tako je tudi ruska kmetijska peč pravi čudež narodne tehnike v boju z mrazom. Iz glinastega postavka se vije nebroj cevi krug peči, ki imajo namen, da se ogreje peč z vseh strani. Dolžnost peči nastopi šele tedaj, ko je že zgorelo gorivo. Globoko v notranjosti se zapre peč s posebno zaklopnico, tako da ostane v peči vsa toplota, ki izgubiva svojo moč silno počasno. Včasih greje po cele dneve in noči.

Letošnjo zimo igrajo ruske kmetijske peči posebno in jako važno vlogo. Dočim je ruski mušik v predvojni dobi, ko mu je rodila zemlja sama od sebe, skoro vso zimo prebil na svoji peči v nekakem polsnu, pa mu je postala sedaj ta peč — ako so v bližini drva — pravi božji dar.

Po Rusiji divja namreč sedaj strašen glad in ljudje si s pomočjo neke vrste zimskega spanja skušajo ohraniti moč za dalj časa. Izven vsakega dvoma pa je, da je tako življenje v zaprtih prostorih vse prej, kakor pa zdravo. Zato si pomagajo ruski seljaki s parnimi kopeljmi, kamor zahajajo redno vsak teden. Vsako soboto se premikajo množice ruskih mušikov s potrebnim perilom k mali hišici, kjer se nahaja parna kopelj, ki izgleda sledeče:

Pod gručo kamenja se nahaja prostor za kurjavo. Par ur poprej se užari kamenje, ko pa pridejo seljaki, polivajo na žareče kamenje

naraščala, vendar veli gospodar hlapcu, osedlati konja, finega vranca. Hlapec svari, naj se nikar ne skuša na konju pri taki burji. Gospodar ne odneha in odhaja. Ali čez malo časa pridirja domov konj brez jahača. Hlapec, sluteč nezgodo, se odpravi za gospodarjem. Prišedši do ovinka, zagleda gospodarja, ki se plazi proti domu. Dolgo je trajalo, da sta se sešla in potem skupaj pririnjata domov. Gospodar je pravil, da je do ovinka še mogel obsedeti na konju, tam pa je burja konja in njega izrinila s ceste in da je, ko je hotel poskočiti s konja, njega burja ob tla povalila, konj pa je odskočil in jo ubral proti domu.

Nič boljše se v takih časih ni godilo vojakom. Na Razdrto je prihajal eskadron vojakov in po kratkem počitku se je odpravljaj naprej proti Laškemu, torej proti Vipavski dolini. Svarili so na Razdrtem poveljnika, naj ne gredo naprej v dolino pri taki burji, kakršna je tistega dne vihrala. Poveljnik se je pikro izrazil proti svarilecem in pristavil, da ni vremena in posebno ne sape, ki bi huzarje zadržala. Odjahali so. Še predno so prišli na Lozice, sta se dva huzarja ponesrečila. V Ajdovščino, kjer so imeli postajo, jih je prišlo še ne polovica in v Gorico pa le krdelece, večinoma brez vsake oprave. Tam so se sčakavali cele tri tedne, predno so do-

vodo, ki se takoj pretvarja v paro. To je ruska domača parna kopelj. Seljaki posedejo krog kamenja in se tako kopajo. Mnogi, rdeči kakor rak, zdrve potem na mrzli zrak in se valjajo po snegu. Seveda je potrebno zato zdravje in zdravo srce, vendar pa je bilo vedno dovolj junakov, ki so si privoščili ta sport vsako leto. Ta dva običaja sta v Rusiji tako vdomačena, da skoro ni hiše, kjer ne bi bilo peči, kakor tudi ni nikjer vasi, kjer ne bi imeli vsaj eno ali dve parni kopelji. Poleg čaja sta peč in parna kopelj edini stvari, ki ju ljubi ruski seljak pozimi.

Kuhanje žganja iz prepovedanih snovi.

Lansko leto je povzročila mnogo prahu časopisna vest, da je bil neki posestnik obsojen na 100.000 K globe, ker je pokuhal par kg suhih hrušk v žganje. Nekateri kar niso mogli verjeti, da je to res in so mislili, da je stvar v politične namene izmišljena. Temu pa ni bilo tako. Dotičnik je bil res obsojen, ker je kuhal žganje iz „prepovedanih“ snovi.

Izrečena obsodba je bila res kruta, toda v takrat še veljavnih avstrijskih predpisih o davku na žganje, popolnoma opravičena in finančno oblastvo sploh ni moglo milejše soditi.

To je bilo lansko leto, po novih trošarinskih predpisih pa bi bila sodba vendarle dokaj milejša.

Če rečemo, da bi bila milejša, seveda še davno ne trdimo, da bi bila tudi mila. To ne! Tudi v novih trošarinskih predpisih so določene za kuhanje žganja iz prepovedanih snovi prav občutne kazni. Razlika med starimi in novimi predpisi tiči največ v tem, da kaznivost ne nastopi že takrat, če kdo prepovedane snovi za žganjekuho namoči, temveč šele če jih kuha.

To je vsekakor velik korak naprej, ker se more sedaj vsakdo, ki pošteno prijavi, iz katerih snovi namerava kuhati žganje, ogniti čeprav ne uničenju drozge, pa vsaj kazni, med tem, ko ga je prej tudi najpoštenejša prijava le pokopala v ogromno kazen.

Katere so pa snovi, ki so za kuhanje žganja prepovedane?

Točka 3. člena 116. trošarinskega pravilnika (Uradni list št. 133 iz l. 1921) pravi:

„V vsej kraljevini je prepovedano kuhati žganje iz skrobnih snovi, celuloze, krompirja, topinambura, sladkorne pese, melase in drugih odpadkov pri izdelovanju sladkorja, kakor tudi iz drugih snovi, ki imajo več sladkorja (n. p. smokev, nepokvarjenih suhih sliv itd.)“

Iz teh snovi se sme alkohol (špirit) proizvajati samo v tvornicah, ki plačujejo trošarino, ko dajo alkohol v svobodni promet.“

Da bi začel kdo kuhati žganje v naših domačih (pavšaliranih) žganjarnah iz skrobnih snovi (žita, koruze, fižola, riža, krompirja itd.), celuloze, topinambura, sladkorne pese, melase in drugih odpadkov pri izdelovanju sladkorja, ni prav verjetno, ker so potrebne za kuhanje žganja posebne priprave in pa tudi — praksa. Izključeno pa ni, da poskusi kdo kuhati žganje iz „snovi, ki imajo več sladkorja“, posebno ker marsikdo ne ve, katere snovi se kot take smatrajo.

Trošarinski pravilnik ne navaja teh snovi izrečno, temveč se omeji na to, da navede kot primer smokev in suhe slive in pozneje (v točki 28., člena 116.) še suhe hruške, suha jabolka in čežana.

speli za njimi izgubljeni s konji in brez konj in dokler niso za njimi pripeljali pogubljene oprave, katere se je nabralo po dolini štirinajst voz.

Niti zajcem se ne godi boljše. Šla sta lovca ob dnevu na lov in sta imela pse gonjače. Burjica je že vihrala, ko sta šla z doma; ob devetih je že tako razsajala, da ni kazalo, kakor vrniti se. Kar zdrkne izpred njiju zajec proti golemu robu in psi se zapodijo za njim. A ko pride zajec na goli rob, ga burja pobere in prenese čez rob in primerno enako se je zgodilo s četvorico psov.

Če hočemo vedeti, katere snovi so prepovedane za kuhanje žganja, ker imajo večjo sladkornost, se moramo ozreti na bivše avstr. predpise o konzumni davščini t. j. predpise o izdelovanju špirta. Ti predpisi veljajo še danes, kolikor niso izpremenjeni z novim trošarinskim pravilnikom in kolikor ne nasprotujejo novim določbam o trošarini na alkohol (špirit).

Kot snovi, ki imajo večjo sladkornost, so bile doslej z raznimi naredbami bivšega avstrijskega finančnega ministrstva in deloma (kakor prej omenjeno) tudi že v novem trošarinskem pravilniku izrečno označene:

1. smokev (fige), sveže ali suhe;
2. rožiči;
3. suho grozdje (korinte, rozine, cibebe itd.);
4. drozge iz jagod, ki se jim je pridalo sladkor (ne glede na to, koliko sladkorja se je pridalo in kdaj se je pridalo);
5. suhi datelji;
6. koruzna slama;
7. suhe slive (češplje);
8. suhe hruške;
9. suha jabolka;
10. čežana (pekmez, marmelada, povidl) in
11. vinske tropine, polite s sladkorno raztopino, če se jim je pridalo sladkor šele po odceditvi zadnjega vina (ne pa tudi, če se jim je pridalo sladkor zato, da se je napravil petjot).

Vse te snovi so za proizvodnjo žganja prepovedane, vendar se more za kuhanje žganja iz pokvarjenih suhih sliv, hrušk in jabolk ter pokvarjene čežane doseči izjemna dovolitev, če se dokaže s potrdilom okrajnega glavarstva (magistrata), da so te snovi pokvarjene in za ljudsko hrano neuporabne ter da ni osnovan sum, da so bile namenoma pokvarjene.

Za druge prepovedane snovi se ne more doseči taka dovolitev, četudi so te snovi pokvarjene in za ljudsko hrano neuporabne.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarstvo.

Kaj izvažamo v Čehoslovaško. Glavni predmet iz Jugoslavije v Čehoslovaško so bili v letu 1920 sledeči: koruza za 1.004.000 kg v vrednosti 1.196.030 dinarjev; vino (461.240 kg za 1636.159 dinarjev); moka (9717.481 kg za 31 milijonov (69.219 dinarjev); konoplja (920 tisoč 226 kg za 4.233.235 dinarjev); govede za 950.000 dinarjev; svinj za 932 tisoč 410 dinarjev, mesa (579.406 kg za 1.077.275 din.), tanina (914.125 kg za 3.390.100 dinarjev), čresla (209.201 kg za 746.070 dinarjev) in rude (7.219.643 kg za 2.125.612 dinarjev). Pri več izmed imenovanih predmetov je bila Čehoslovaška največji konsument Jugoslavije, tako stoji Čehoslovaška med konsumenti Jugoslavije na prvem mestu glede govede, a na drugem mestu glede mesa, vina, moka in tanina.

Dopisi.

Pri občinski seji soboto se je sklenilo, da se uvede akcija v svrhu klanja in razprodavanja mesa v lastni režiji, nadalje, da se začne pobirati za ubožni sklad, ki nima sedaj nobenega premoženja, ker se je vse predvojno premoženje porabilo za vojna posojila. Izvolil se je tudi mestni šolski svet, in sicer so bili soglasno izvoljeni gg. odborniki: dr. B. Stuhec, Šerona, Šegula, dr. Senčar in Tomanič. V kuratorij „Dijaškega doma“ in „Mladike“ so bili izvoljeni odborniki gg.: Lenart, Mikuletič, dr. Stuhec, Šegula, Vezjak in ravnatelj Vajda. V kuratorij „Glasbene šole pa gg. odborniki: Klemenčič, dr. Stuhec, dr. Jenko in Hernja. — Na koncu se je tudi določilo, da se upeljejo pri magistratu uradne ure od 8. do 12. in od 14. do 17.

Zabavni večer krajevne organizacije IDS, ki se je vršil dne 4. februarja v Društvenem

domu, se je obnesel jako dobro. Pevsko društvo je izvajalo nove točke. Petje se je nahajalo na umetniški višini, kakor morda še nikdar. Izrekamo najpristranejšo zahvalo celemu zboru, mešanemu in moškemu in posebej še pevovodju g. Frasu. Postrežba, jed in pijača je bila cena in solidna. Naše narodne dame so si dale ves trud, ter so izpolnjevale stavljeno si nalogo z neprimerno požrtvovalnostjo. G. minister na razpoloženju, narodni poslanec dr. Kukovec je imel živahen govor, s katerim je plediral za koncentracijo naprednih strank. Njegova izvajanja so gotovo globlje vrednosti in se na isto še povrnemo. Večer je uspel v splošno zadovoljnost ter je pokazal, da se nahaja v demokratičnih vrstah družabnost, ki je predpogoj za nadaljnji razvoj misli. Posetili so nas tudi prijatelji iz drugih političnih struj. V kolikor smo mogli opaziti, so se taisti pri nas zelo dobro počutili.

Cercle français. Prihodnji ponedeljek, 13. t. m. se vrši ob 17. (5. uri pop.) ustanovni občni zbor francoskega krožeka, ki naj druži vse meščane brez razlike. Gospod župan je dal krožeku na razpolago primeren lokal in francosko prosvetno društvo „Institut de France“ nam je zagotovilo znatne moralne in gnotne podpore. To, za kar državljani drugih držav prosjačijo, se nam ponuja in upati je, da bo to vabilo, ki velja vsem, ki stremijo po izobraževanju, našlo največji odziv. Na dnevnem redu občnega zbora je poročilo pripravljalnega odbora, ustanovitev krožeka, volitev odbora, določitev pravil i. dr.

Dijaška kuhinja v Ptuj je prejela od trgovca Fr. Lenarta 440 K, ki so se nabrale ob njegovem godovanju, in 550 K iz pisarne dr. T. Gosaka.

Sokol Ptuj je imel dne 28. p. m. svoj dobro obiskani redni občni zbor. Po poročilih funkcionarjev, ki so bili z odobrenjem in brez ugovora sprejeti, se je izvolil sledeči odbor: starosta br. Sovré Anton, podstar. dr. Šalamun Fran, odborniki Celestina, Komac, Kraigher, Vajda, Likar, Cilenšek, Senčar M., Zupančič D., s. Hočevnar Julka in Voršič Mici. Za načelnika je bil od prednjaškega zbora imenovan in predlagan br. Žagar Otokar. Za predsednika kult. prosv. odseka je bil izvoljen br. Vajda Fran. Kot zastopnik odseka Sv. Marjeta je bil izvoljen v odbor br. naduč. Čokl Ignac.

Za Sokolski dom v Ptuj je daroval na demokratskem večeru dne 5. februarja g. dr. Tone Gosak 200 K, zakar mu izreka Sokol najtoplejšo zahvalo.

Za izletni fond ptujskega Sokola je darovalo dne 2. februarja omizje „pri Zamorcu“ 106 K. Hvala.

Izvanredni občni zbor Jugoslavenske Matice podružnice v Ptuj se vrši v sredo, dne 15. februarja ob 20. uri v Narodnem domu.

Ptujski Sokol priredi na pustno soboto, dne 25. februarja v Društvenem domu maskerado.

Dekliška meščanska šola in mestna dekliska osnovna šola sta se zatvorili v četrtek, dne 9. februarja radi pomanjkanja kuriva. Učiteljstvo je zadnji čas že silno zmrzovalo ter je poučevalo pri 6—8°. Več slučajev je bilo, da so pripeljali stariši svoje otroke v šolo, a so jih radi mraza v šoli vzeli spet domov. Opetovane prošnje vodstev, da bi posredoval okrajni šolski svet pri mestni upravi, da bi nakazala potrebne kurjave, so ostale brez uspeha. Zavodi so danes brez kuriva, otroci pa brez pouka.

Kino. Misteriji (tajnosti) „New-Yorka“ je največji film, kateri je bil dosedaj izdelan. V glavnih vlogah igrata slavna igralka Pearl Witz in Arnold Dayli. Film je izdelala največja tvornica sveta Pathé Frères v New-Yorku po istoimenskem romanu Pierre Decancela. Ta roman je izhajal leto dni v pariškem dnevniku „Le Matin“. Tajna družba „Črna roka“ pridno deluje v orjaškem mestu ropi in umori so na dnevnem redu. Družba je podobna „Rokovnjačem“, kateri so pričetkom prejšnjega stoletja razsajali po Gorenjskem. „Črna roka“ se poslužuje pri svojih pohodih najnovejših tehničnih pripo-